

א. כ' הנה אנכי שולח מלאך לפניך...

רש"י ד"ה הנה אנכי שולח מלאך. כאן נחבשו שני דיון לחטא ושכינת אומרת להם (שם' ל"ג)
"כי לא אעלה בקרבך".

רשב"ם ד"ה שולח מלאך: כדכתיב ביהושע (ה' י"ד) "כי אני שר צבא ה' עתה באתי" להושיע את ישראל.

רלב"ג כ"ג כ' באור המלות:

מלאך הוא נביא, כי הנביא יקרא "מלאך".
כי שמי בקרבנו: הנה קרא דברו "שמו", כי דבר ה' לנביא הוא מה שהגיע לנו מהידיעה בנימוס הנמצאות ולזה היה המסרה בנביא - מסרה בה' ית'.
באור הפרשה:
הנה אנכי שולח מלאך: נביאי לפניך להנהיגך לשמרך בדרך אשר אתה הולך ע"י העתידות אשר יגידו לך בשמי וע"י הנפלאות שאעשה לך על ידו והנה יהיו באלה הנביאים מי שיביאך אל המקדש אשר הכינותי להיות ביתי שם, כי הוא ינחילך את הארץ, שמע בקולו במה שיגיד לך בשמי, כמו שאמר...
ד"ה אל תמר בו לבלתי שמוע את דבריו אשר ידבר בשמי, כי לא יוכל לשאת אל פשעיכם כי שמי הוא בקרבנו, ומאתי יצאו הדברים והמסרה הוא מסרה בי, והמסרה בדברי הנביא חייב מיתה בידי שמים.

ר' אברהם בן הרמב"ם ד"ה הנה אנכי שולח מלאך וגו' לשמרך בדרך: כמו שביאר ביציאתם מצרים (שם' י"ד י"ט) "ויסע מלאך אלוקים וגו'" ונאמר בהשגחתו יתעלה על אוהביו (תהלים צ"א) "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך".
ד"ה ולהביאך אל המקום: על ארץ ישראל כמו שביאר אחרי זה "כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמורי".

כ"ח ד"ה השמר מפניו: צוה לשמוע אל הנביא שינבא באמצעות המלאך והזהיר מלפרות בו כמו שיבאר עוד...
חרי העם לא ישמעו דיבור המלאך אלא באמצעות הנביא.

ד"ה כי שמי בקרבנו: רמז שגזרת המלאך או הנביא היא על ידו ית' ובשבילו, לא ביכולת עצמו.

כ"ב ד"ה כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר: במאמר "אדבר" ביאר מה שרמז אליו בתחילה כי קולו הוא ממנו יתעלה.

הרכסים לבקעה (שפירא) כ"ג ג' שולח מלאך לפניך

על זאת לא הקפיד משה, שכן דרך הלשון בהצלחת דרך אדם, אבל אחר שהבטיח לישראל לשכון בתוכה להתהלך בקרב מחניהם כמו שנאמר להלן: "ושכנתי בתוך בני ישראל", (שם' כ"ה ח') "ושכנתי בתוכם", "וחתהלכתי בתוכם". ודומיהן, וכשחטאו אמר (ל"ג ג') "כי לא אעלה בקרבך" חרד לב משה.

- 1) מה הקשי המיושב בדברי רש"י ומה הקשי המיושב בדברי רשב"ם?
- 2) במה שונה הרלב"ג משני הראשונים?
- 3) מהו הפסוק שעליו מסתמך הרלב"ג באפרו "כמו שאמר"?
- 4) לשם מה מוסיף הרלב"ג על דברי הכתוב את המלים אשר הכינותי "להיות ביתי שם"?
- 5) האם מסכים בן הרמב"ם עם הרלב"ג או שונה ממנו?
- 6) במה רואה ר' אברהם בפסוק כ"ב הוכחה לפירושו?
- 7) מהו הפסוק בתורה שממנו למד בעל הרכסים לבקעה "שכן דרך הלשון בהצלחת דרך אדם"?
- 8) למי מן הפרשנים יש להביא ראייה ממדבר כ'. מ"ז ולמי מדברי הימים ב' ל"ו מ"ז?

ב. כד לא תשתחוה לאלוהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם

תעסק דבר ד"ה לא תשתחוה לאלוהיהם:

זהויר ביחוד על אלוהי שבעה אומות שנכחדו לפני ישראל, ששום עתיו עלולים לחשוב, כמו שנתפרנסו אותם שבעה אומות עד כה על פי עבודת אלילים, על כן יעשו גם הם כך, כי עבודת אותו אלוה מסוגל לאותה ארץ... וכל זה נדרש להזהיר ביחוד אח"כ שיכחדו שבעה עממין מן הארץ, מה שאין כן בהיותם במדבר, שמעולם לא עלה על דעת תועי דרך המדבר, שנדרש להם עבודת הכבועניט אלא היו סבוים שהחכמה לעבוד השעירים שמצויים במדבר.

1. מה הקשי במסוקנו שרצה לישב בדבריו?
2. על אילו מקומות בתורה יוכל להסתמך לחזוק דבריו?
3. היכן מצינו מהלך מחשבה מוטעה כזו המתואר בדבריו כאפשרות בנביאים ראשונים?

ג. הצרעה

ראב"ע ד"ה ושלחתי את הצרעה: מכה בגוף מגזרת "צרעה" שתחלש כח הגוף.

רמב"ן כ"ב ד"ה ועבדתם את ה': ...

ועוד ישלח בהם את הצרעה והוא מין ידוע כגון הדבורה ומזכירין אותה חכמים תויר "דבש דבורים, דבש צרעין", והענין, כי ישלח המכה הזו באויר ארצם כמו הארבה, ששלח במצרים וחילק החסיל והגזם חילו הגדול בימי יואל. ומעט "וגרשה", כי הוא סיבה בהם לגרשה מן הארץ, כי תכסה את עין הארץ ותחשך ולא יוכלו לבוא במלחמה, ועוד כי תאכל כל יגיעם בשדה, כענין שאמר בקללות "זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף כי יחסלנו הארבה" (דב' כ"ח ל"א), "כל עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל (דברים שם מ"ב), כן אמר בכאן שיעשה בשוגאינו.

והזכיר הכתוב "החוי והכנעני והחתי" דרך קצרה והכוונה בכל הנזכרים למעלה. והנכון בעיני, כי שלשה אלה לא יצאו רובם במלחמה ולא נפלו בהם בחרב, והיו נשגבים במצרים, ושלח בהם רק את המות הזה, כענין שאמר במצרים (שמו"ו ר') "ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים", והוא מה שאמר במשנה תורה (דברים ז' כ') "וגם את הצרעה ישלח ה' אלוקיך במ עז אבוד הנשאים והגסתרים מפניך". והצרעה הזאת עברו עם יהושע את הירדן; וכך העלו במסכת סוטה, ואמרו שהיתה מטלת במ ארס ומתים בה. והאמת כי יש בה גם היום ארס מזיק ומסית.

וכתיב ביהושע (כ"ד י"א) "והעברו את הירדן ותבואו אל יריחו וילחמו בכס בעלי יריחו האמורי והפריזי והכנעני והחתי והגרגי החוי והיבוסי ואתן אותם בידכם", וכתיב (שם) "ואשלח לפניכם את הצרעה ותגרש אותם", הנשאים בהם - כי אחרי נחננו בידכם כל הנזכרים שלחתי הצרעה לגרש הנשאים והגסתרים ואמר "שני מלכי האמורי" והם סיחון ועוג שהזכיר מתחילה ו"לא בחרבך ולא בקשתך" עשית כל אלה. ור' אברהם אמר: הצרעה חולי בגוף מגזרת צרעה, ואין צורך.

רבנו בחי' ענין הצרעה הוא מין עוף כגון יתושים וצרעים וזבובים ודבורים, והם מינים הרבה, שם הכלל "צרעה" כמו שתמצא מכת הארבה של מצרים שהיו מינים הרבה.

ומה שכתוב שלשה מן העמים ולא יותר, לפי ששלשה אלה היו החזקים בכל שבעה עממין והיו יושבים במצרים נשגבים ונא להודיע פלא גדול ונס נסתר, שעט בריה חלושה שבכל הנבראים והיא הצרעה, בה יכרית ה' את החזקים שבכל המקומות.

חזקוני: ולפי הפשט משל הוא: לא בחרב ולא בקשת אני מגרשם אלא בדבר קל.

ר' יוסף אבן קספי: כסף משנה: הוא מין הדבורים היותר רע ואולי כן היה באחת ממלחמות יהושע או אחריו בימי הזקנים ואם לא נזכר, ואולי הוא משל כולל לכל מיני המדיחים והמגרשים.

אברבנאל: ולפי שתפול עליהם אימתה ופחד והמם השם מהומה גדולה אמר "ושלחתי את הצרעה" והוא משל נאה מאד, כי הצרעה היא בריה חלושה, תעשה כאב גדול בעוקצה, כן ישראל שהיו אומה חלושה בערך העממים יכאיבום, באופן שיתנו עורף ויגוטו מחם.

1. מה ההבדל בין ששת הפרשנים בפרשם את סחות "הצרעה"?
2. מה הם הקשיים הנוספים שמיישב הרמב"ן בדבריו? (עד "מזיק ומסית")
3. מה הקשי בדברי יהושע שמיישב הרמב"ן?
4. מה הביא את הראב"ע לפרש את "הצרעה" כפי שפרש? ×
5. רבנו בחי' רואה בשליחת הצרעה "נס נסתר", הסבר מדוע אין לראות בזה נס גלוי? ×
6. האם לפי פירוש הרמב"ן הוא "נס נסתר"? ×
7. מה הם נמוקיו של אברבנאל לפרש את "הצרעה" כפי שפרש? ×